

Н.Б. Метьюлкіна,
аспірант кафедри державного будівництва ХарРІНАДУ

МЕХАНІЗМИ ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

Розглянуто основні категорії державного управління у сфері молодіжної політики України на сучасному етапі розвитку. Визначено зміст правового та організаційно-економічного механізмів формування й реалізації цієї політики.

Ключові слова: державна молодіжна політика, механізми формування та реалізації державної молодіжної політики, органи управління у сфері молодіжної політики, організаційно-економічний та правовий механізми.

Українські вчені на сучасному етапі розвитку суспільства з різних точок зору розглядають питання відносин держави, суспільства й молоді, що знайшло відображення в науковій літературі політологічного, соціологічного, психолого-педагогічного спрямування. Незважаючи на різноплановість публікацій, кількість праць, які безпосередньо торкалися б державно-управлінського аспекту молодіжної політики залишається обмеженою. Подальшого вивчення потребують понятійний апарат, механізми формування та реалізації цієї політики, шляхи підвищення ефективності діяльності інститутів виконавчої влади в зазначеній сфері, оскільки ці питання представляють не тільки науковий, але і практичний інтерес.

У Декларації “Про загальні засади державної молодіжної політики в Україні” (1992 р.), першому документі, який започаткував державну молодіжну політику в Україні, визначено, що це – системна діяльність держави у відносинах з особистістю, молоддю, молодіжним рухом, яка здійснюється у законодавчій, виконавчій, судовій сферах [1]. З огляду на це, під державним управлінням молодіжною політикою розуміємо – систематичний та спеціально організований вплив суб'єкта державного управління на об'єкт, у першу чергу молодь, з метою організації ефективного, цілеспрямованого функціонування й розвитку системи роботи з молоддю, відповідно до мети та завдань цієї політики.

Державне управління у сфері молодіжної політики здійснюється суб'єктом управління, яким, зокрема, є: державні органи – центральні органи

виконавчої влади (зокрема, Міністерство України у справах сім'ї, молоді та спорту спільно з іншими міністерствами та центральними органами державної виконавчої влади України); місцеві органи державної виконавчої влади зі своїми структурними підрозділами по роботі з молоддю; органи місцевого самоврядування; соціальні служби для молоді (у т.ч. центри соціальних служб для дітей, сім'ї та молоді), які виробляють і ухвалюють рішення, здійснюють керуючий вплив на об'єкти управління.

Об'єктом державного управління є молоді громадяни віком від 14 до 35 років, їх об'єднання, а також процеси в молодіжному середовищі, відносини у сфері суспільного життя, пов'язані з молоддю, на які спрямовано направляючі, організуючі та контролюючі дії відповідних суб'єктів.

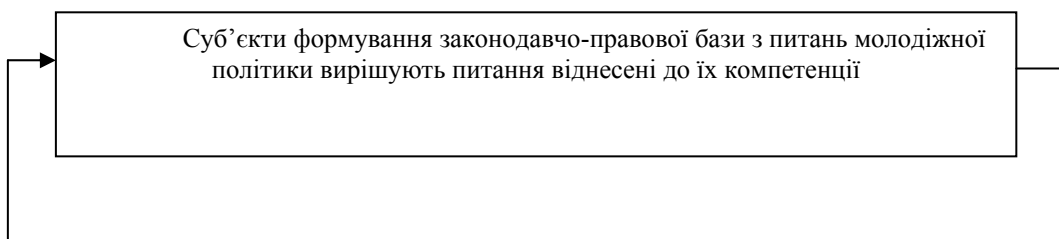
Суб'єкт і об'єкт взаємодіють у процесі управління для досягнення головної мети державної молодіжної політики – створення соціально-економічних, політичних, організаційних, правових умов та гарантій для життєвого самовизначення, інтелектуального, морального, фізичного розвитку молоді, реалізації її творчого потенціалу як у власних інтересах, так і в інтересах України.

З урахуванням викладеного, втілення законодавчо окресленої мети та орієнтирів цієї політики реалізується за умови використання певних механізмів державного управління, серед яких можна виділити законодавчо-правовий та організаційно-економічний. Законодавчо-правовий механізм передбачає встановлення і застосування норм права у зазначеній сфері. Організаційно-економічний є сукупністю різних конкретних організаційних та економічних елементів, що мають забезпечувати ефективну діяльність державно-управлінської системи.

Відповідно до світової практики, законодавчо-правовий елемент управління будь-якою сферою складається з Конституції, Хартії прав, міжнародних угод та конвенцій, законодавства, угод між окремими юрисдикціями [2]. Щодо сфери молодіжної політики, то законодавчо-правовий механізм об'єднує такі складові (рис. 1):

- прийняття законодавчих актів, рішень державних органів управління, спрямованих на формування й реалізацію державної молодіжної політики;
- підготовку щорічної доповіді Президентові України, Верховній Раді України, Кабінету Міністрів України про становище молоді в Україні, стан реалізації державної молодіжної політики;
- створення механізмів і інститутів для проведення в життя закону;
- заходи по забезпеченню здійснення прав молоді, зафіксованих у Конституції України, законодавчих та нормативно-правових актах;
- розробку та законодавче затвердження державних стандартів;
- вироблення механізмів для впровадження міжнародного законодавства, ратифікацію документів міжнародних організацій.

Слід відзначити, що законодавчо-правовий механізм, покликаний забезпечити ефективне втілення правових норм у процес державної молодіжної політики. Він передбачає, що суб'єкти формування законодавчо-правової бази встановлюють правову основу для визначення, гарантованого забезпечення, розвитку та проведення заходів по забезпеченню здійснення основних прав, свобод і обов'язків молоді. Також вони встановлюють правові норми здійснення управлінського впливу всіх елементів структури механізму формування та реалізації державної молодіжної політики, які визначають цілі, завдання, принципи функціонування механізму і регламентують відносини, що виникають у сфері. Прийняття законодавчих і нормативно-правових актів, рішень державних органів управління, створення механізмів та інститутів для впровадження в життя закону, розробка та законодавче затвердження державних стандартів, а також вироблення механізмів для впровадження міжнародного законодавства забезпечують втілення правових норм у процесі державного управління сферою.

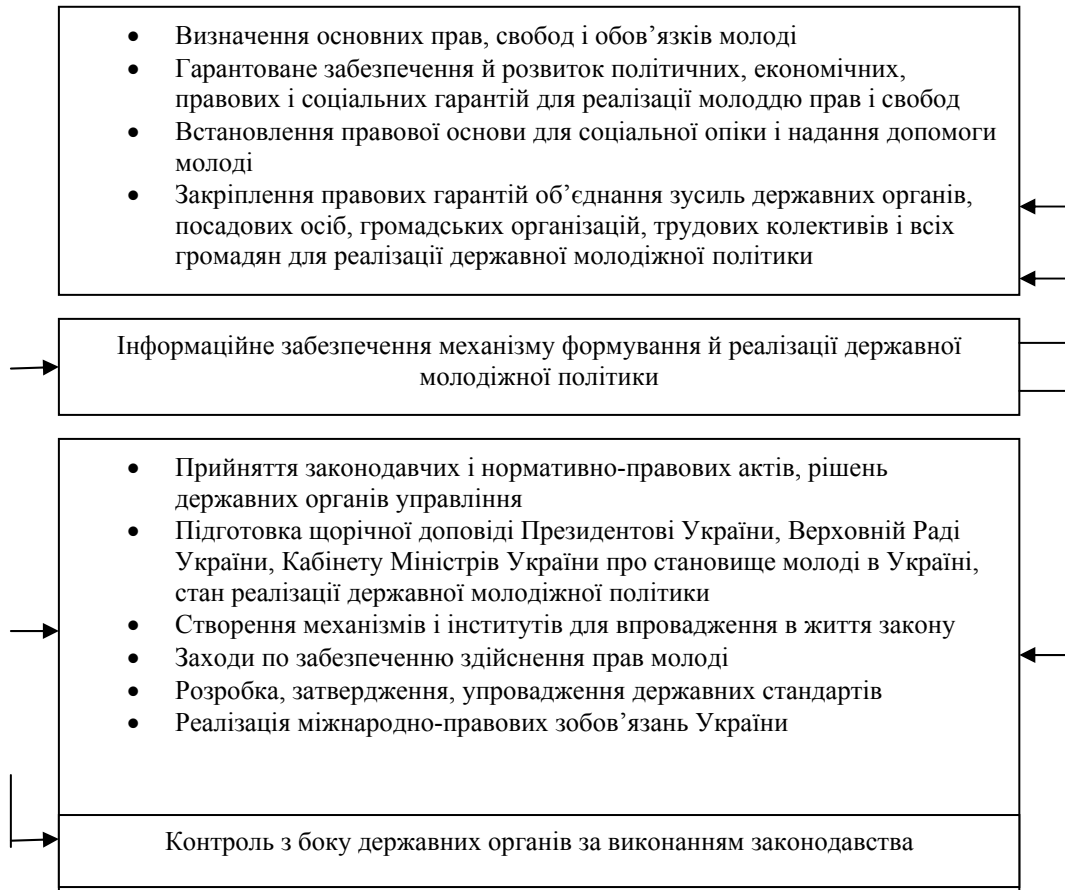

Рис. 1. Законодавчо-правовий механізм формування та реалізації державної молодіжної політики в Україні

У цьому випадку важливою умовою ефективності законодавчо-правової складової є належне інформаційне забезпечення. Так, недостатня інформованість молоді про існування і дію молодіжного законодавства призводить до того, що молоді люди не можуть вільно орієнтуватись у сучасному законодавстві, а існуюча юридична практика засвідчує, що забезпечувати права, не відомі або не доведені до громадськості не можливо. Необхідним елементом зазначеної складової є контроль з боку державних органів, який повинен забезпечувати відпрацювання механізму, нормативів реалізації та контролю за виконанням нормативно-правових актів, що

стосуються молоді.

Але визначення основних засад державної молодіжної політики та її нормативно-правових основ не є достатньою умовою для ефективного провадження політики, спрямованої на вирішення реальних проблем молоді. Для проведення в життя закону необхідним постає створення дієвого організаційно-економічного механізму. Цей механізм є, по-перше, формою взаємодії його учасників. І, по-друге, сукупність різних організаційних та економічних елементів. Він включає такі елементи: нормативні документи, систему органів і організацій, відносини між учасниками; практичну діяльність, організаційні та економічні заходи.

Отже, організація державного управління у сфері молодіжної політики здійснюється через систему державних органів по роботі з молоддю, соціальні служби та молодіжну інфраструктуру. Завдання цієї політики, закріплені законодавством України та нормативно-правовими актами, які регламентують діяльність і обумовлюють функції органів по роботі з молоддю, впливають на їх внутрішню структуру, зумовлюючи її ієрархічний розподіл. Разом з тим органи управління, реалізуючи свої функціональні повноваження у процесі діяльності, здійснюють вплив на молодь, її об'єднання, процеси у молодіжному середовищі. Їх практичні дії пов'язані з прийняттям державних рішень, зі створенням економічних, політичних, організаційних, правових умов здійснення цієї політики на всіх рівнях держави. Молодь, у свою чергу, є не тільки об'єктом впливу, вона бере участь у провадженні молодіжної політики. Що забезпечує з її боку зворотний зв'язок, відгук на здійснювану державними органами політику. Таким чином, відбувається взаємодія різних елементів управління (рис. 2).

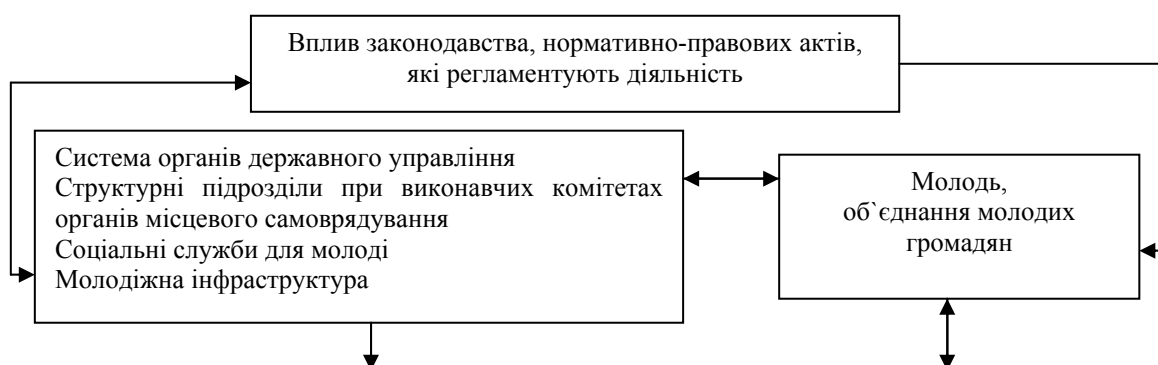

Рис. 2. Схема організаційно-економічного механізму формування та реалізації державної молодіжної політики

Державна молодіжна політика є динамічною системою, що розвивається. Тому зазначений механізм має забезпечувати своєчасне реагування органів державного управління відповідно до зміни потреб суспільства, завдань політики і стану молоді. Але він, до речі, не завжди спрацьовує ефективно, що пов'язано з численними процедурними та змістовними проблемами і, перш за все, з діяльністю державних органів.

В узагальненому вигляді суб'єкти державної влади, які впливають на провадження молодіжної політики подано на рис. 3.

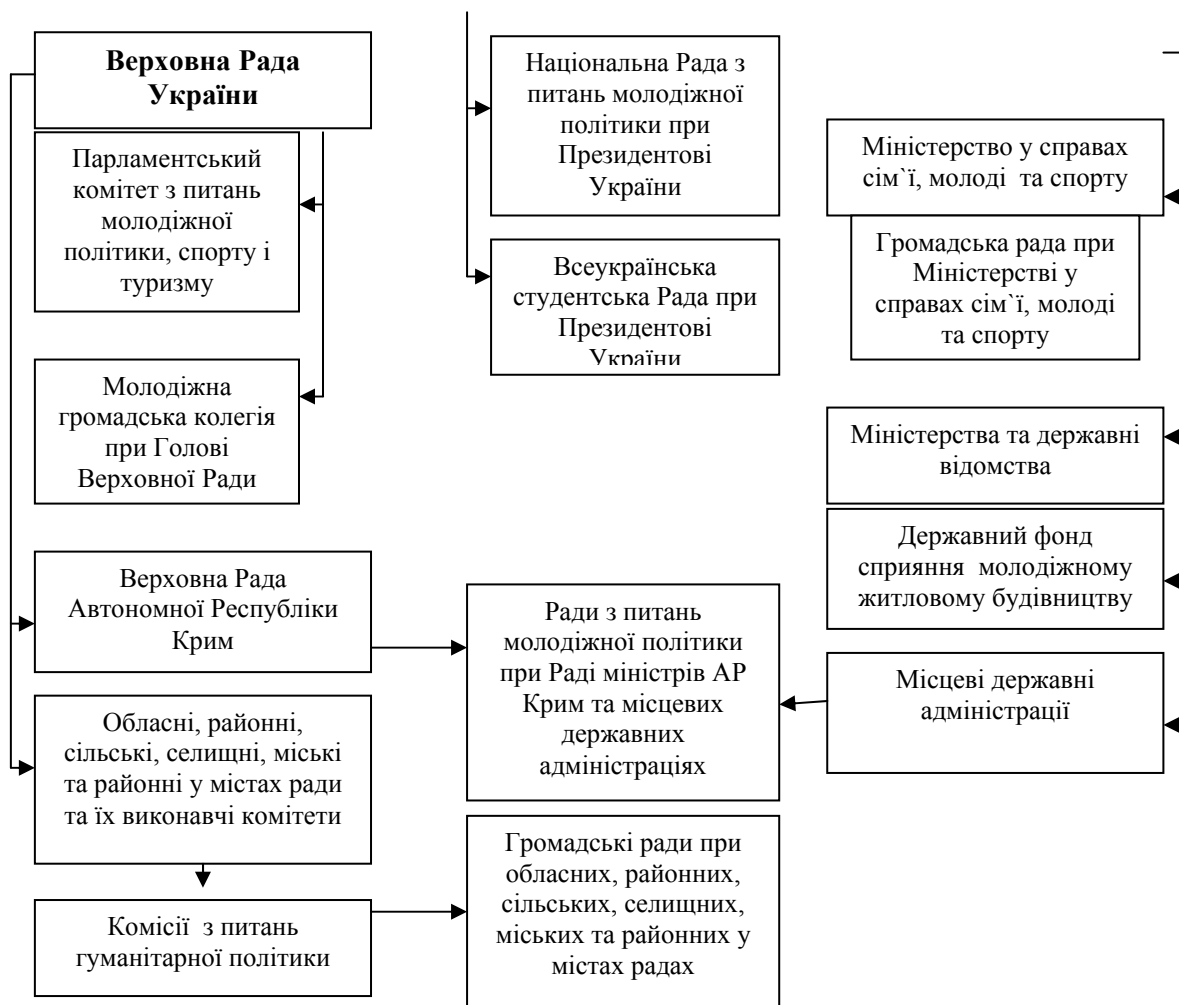

Рис. 3. Система органів державної влади з формування та реалізації державної молодіжної політики в Україні

Координацію та управління проведенням державної молодіжної політики здійснює Міністерство України у справах сім'ї, молоді та спорту – спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади, якому у свою чергу, підпорядкована розгалужена структура органів, що забезпечують реалізацію політики у виконавчих органах влади, органах місцевого самоврядування (рис. 4).

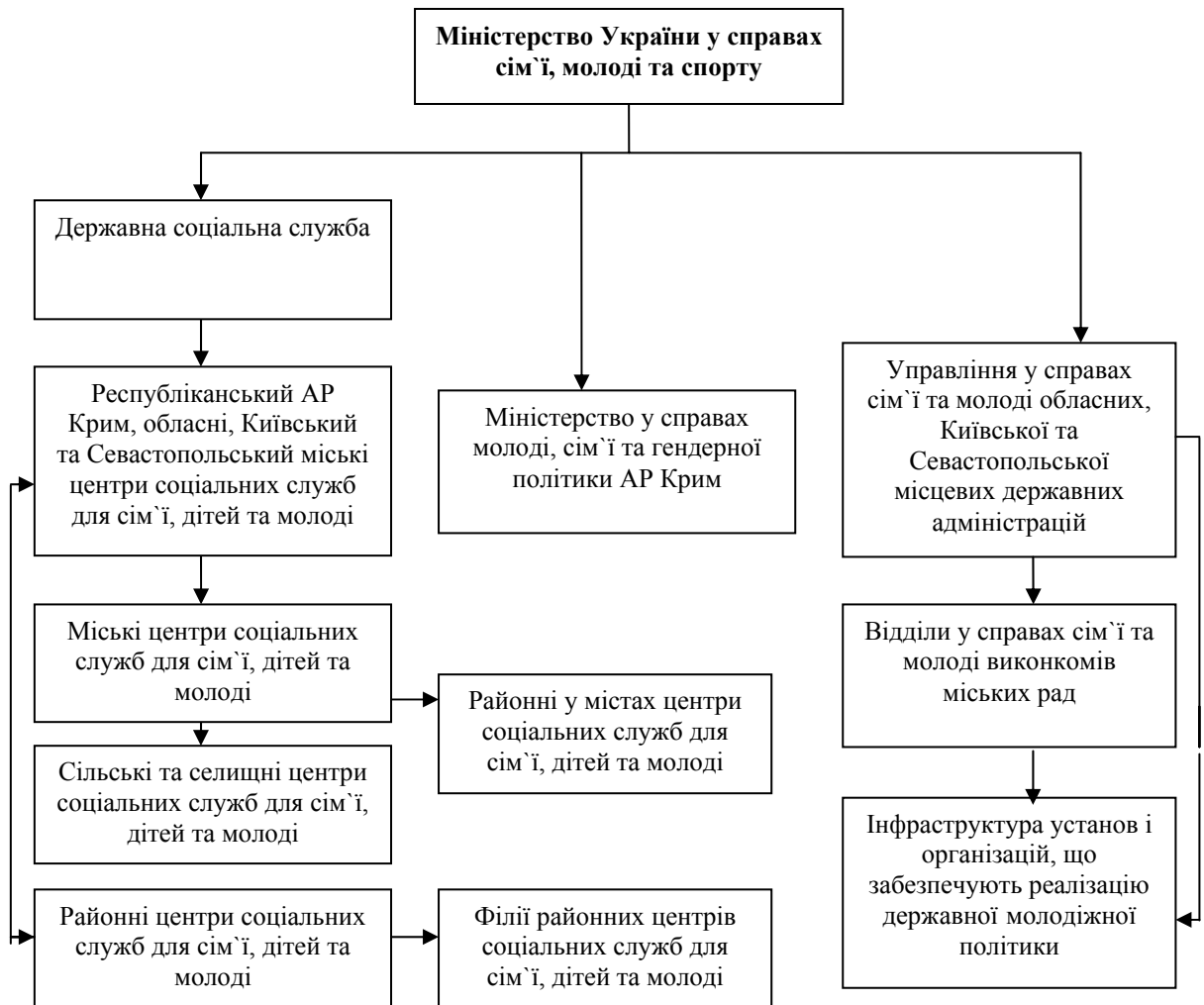

Рис. 4. Структура органів, що забезпечують реалізацію державної молодіжної політики у виконавчих органах влади, органах місцевого самоврядування

Необхідно констатувати, що управління реалізацією молодіжної політики є, по суті, управлінням людськими ресурсами – їх добір, підготовка, розстановка, організація діяльності тощо. З огляду на це, особлива роль у забезпеченні ефективності функціонування системи державного управління належить людському фактору. Це обумовлює необхідність забезпечення сфери професійними кадрами, здатними ефективно діяти в нових умовах нашого суспільства, вміло використовувати перевірений життям вітчизняний і зарубіжний досвід роботи з молоддю. Натомість нині існує ціла низка проблем, які стосуються питань як кількісного, так і якісного кадрового складу молодіжних структур і вимагають розгляду й прийняття відповідних рішень державних органів.

Між тим, типовим елементом організації державного управління є ступінь участі громадян та їх об'єднань у процесі управління. У нашому випадку, одним із провідних механізмів залучення молоді до прийняття рішень є функціонування при органах державної влади та органах місцевого самоврядування консультативно-дорадчих органів, а саме громадських рад і колегій. В Україні таких рад значна кількість: всеукраїнських, регіональних, місцевих. Дійсно, наявність молодіжних рад може істотно покращити молодіжну політику держави, але їхня робота, як правило, не відрізняється особливою ефективністю.

З урахуванням викладеного можемо стверджувати, що діяльність державних органів, що займаються проблемами молоді на державному, регіональному та місцевому рівнях є однією з основних складових організаційно-економічного механізму, яка забезпечується шляхом:

- прийняття рішень органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, спрямованих на реалізацію державної молодіжної політики; винесення на розгляд сесій відповідного рівня питань щодо молоді;
- здійснення заходів органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування; розробки та реалізації цільових комплексних програм;
- створення соціальних служб для молоді, проведення соціальної роботи з молоддю; надання соціальних послуг молодим громадянам;
- роботи з кадрами сфери молодіжної політики;
- забезпечення участі молоді у процесі провадження політики шляхом: проведення громадських слухань; створення громадських рад; взаємодії з молодіжними громадськими організаціями.

Підсумовуючи зазначене, слід відзначити, що в Україні створено систему органів управління у сфері, а також розгалужену мережу закладів і установ, яка діє на всіх рівнях держави і покликана забезпечувати вирішення завдань державної молодіжної політики. Проте те, це аж ніяк не означає високу ефективність провадження цієї політики, адже система управління у сфері не завжди спрацьовує ефективно. Як справедливо зазначає О.

Яременко, “...створено машину, яка за свою справу відповідає. Інша річ, що ця машина їде зі скрипом, у неї є проблеми” [3].

Погодимось з думкою В. Цветкова, що “соціально-економічний розвиток можна забезпечити лише при зростаючому використанні управлінських ресурсів” [4]. До речі, найважливішим чинником і умовою ефективного провадження державної молодіжної політики поряд з людськими ресурсами є використання фінансово-економічних ресурсів. Це, у свою чергу, обумовлює наявність певних економічних інструментів та важелів. Економічна діяльність державних органів у справах молоді відбувається на всіх рівнях держави і має такий зміст:

- бюджетне фінансування; державні дотації, субвенції;
- утворення спеціальних фондів;
- сприяння інвестиційній діяльності;
- надання кредитів молоді;
- надання молодим громадянам економічних пільг, грантів, послуг;
- підтримка діяльності молодіжних громадських організацій.

Підсумовуючи зазначене, слід визнати, що розглянуті у статті механізми формування та реалізації державної молодіжної політики покликані забезпечувати ефективну діяльність державно-управлінської системи у сфері, яка буде відповідати як вимогам і інтересам самої молоді, так і завданням суспільства в особі держави. Між тим, недоліки молодіжної політики в Україні, на наш погляд, пов’язані саме з неналежними механізмами її розробки та реалізації.

Список використаних джерел

1. Декларація “Про загальні засади державної молодіжної політики в Україні”. Нормативно-правове забезпечення діяльності центрів соціальних служб для молоді. – К. : ДЦССМ, 2002. – С. 3 – 5
2. *Ільченко Н.М.* Деякі аспекти формування механізму реалізації державної політики України в галузі засобів масової інформації // Державне будівництво: електрон. наук. фахове видання ХарРІ НАДУ. – Х. : Вид-во ХарРІ НАДУ “Магістр”, 2007. – № 2.
3. Хто є хто в молодіжній політиці, 2004 [Електрон. версія всеук. довід.]. – Режим доступу : <http://www.whoiswho.org.ua/>
4. *Цветков В.В.* Державне управління: основні фактори ефективності (політико-

правовой аспект). – Х. : Вид-во “Право”, 1996. – 192 с.

Metolkina N.B. The mechanisms of formation and realization of the state youth policy of Ukraine.

The article considers the tasks of the state youth policy of Ukraine at the present stage of development. Is determined and the contents of legal and organizational – economic mechanisms of formation and realization of this politics is considered.

Key words: state young policy, legal and organizational – economic mechanisms of formation and realization of this politics, state bodies in sphere of state young policy.

Метелкина Н.Б. Механизмы формирования и реализации государственной молодежной политики в Украине.

Рассмотрены основные категории государственного управления в сфере молодежной политики Украины на современном этапе развития. Определенно содержание правового и организационно-экономического механизмов формирования и реализации этой политики.

Ключевые слова: государственная молодежная политика, механизмы формирования и реализации государственной молодежной политики, органы управления в сфере молодежной политики, организационно-экономический и правовой механизмы.